

סוגיה ג: הגדרת מוקף

רקע

חכמים תקנו שבכרכים המוקפים חומה מימות יהושע קוראים מגילה בט"ו. גם דין בתי ערי חומה תלוי במקום המוקף חומה מימות יהושע [עיי' ברמב"ם (הל' שמיטה ויובל פ"ב הט"ו) ניסוח מדוייק של הלכה זו], האם ניתן ללמוד מכאן שיש קשר בין שתי ההלכות, וחכמים תיקנו את דין מקרא מגילה כדין מקביל לדין דאורייתא של בתי ערי חומה, או שאין קשר בין שתי ההלכות. לשאלה זו כמה נפקא מינות ונחלקו בה הראשונים.

מקורות

1. דין סמוך ונראה עמו
 - א. ב: "אלא קרא לדרשה הוא דאתא... דשיעורא דמיל כמה הוי כמחמתן לטבריא"
 - ג: "גופא א"ר יהושע בן לוי כרך וכל הסמוך לו... א"ר ירמיה שיושבת בנחל"
 - ב. רי"ף ב. באלפס, "אמר ר' יהושע בן לוי כרך וכל הסמוך לו... כמחמתן לטבריא"

ר"ן ד"ה אמר
 ריטב"א ב: ד"ה אלא קרא, ועד כמה
 חי' הר"ן ב: ד"ה וכל הסמוך לו
 מאירי ב: ד"ה אע"פ שביארנו שהכרכים קורין בט"ו
 רמב"ם הל' מגילה פ"א סוף ה"י
 - ג. שו"ע סי' תרפח סע' ב ומשנה ברורה [בעיקר סק"ו ושער הציון אות ז]
 2. גדרי מקום מוקף
 - א. ג. ד. "וא"ר יהושע בן לוי כרך שישב... מכלל דערים הוו מעיקרא ש"מ"
 - ה. ה: "אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא רבי נטע... מוקפת חומה מימות יהושע היא"

[שורה אחרונה]
 - ב. רש"י ג: ד"ה שישב ולבסוף הוקף
 תוס' ג: ד"ה כרך [שני הדיבורים]
 רי"ף ב. ב: "וא"ר יהושע בן לוי כרך שישב... והיה לו קודם לכן"
 ר"ן ד"ה ואמר, ומיהו, אבל
 - ג. שו"ע סי' תרפח סע' א ומשנה ברורה [בעיקר: סק"ב]
 3. מקומות מסופקים
 - א. ה: "איני והא רבי בטבריא הוה ובטבריא מוקפת חומה... לרבי פשיטא ליה"
 - ב. ר"ן ב. באלפס ד"ה ולענין
 רמב"ם הל' מגילה פ"א הי"א
- שו"ע סי' תרפח סע' ג-ד ומשנה ברורה [בעיקר: ס"ק ט-יא, ושער הציון אות ט]

4. כרכים מוקפים חומה בחוץ לארץ
 ר"ן א: באלפס ד"ה כרכין
 רמב"ם הל' מגילה פ"א ה"ד

ריטב"א ב: ד"ה אלא קרא, ועד כמה

אלא קרא לכדר' יהושע בן לוי אתיא. פי' דלא כתיב כפילא דלישנא לחלק אלא כל א' מינייהו מייתר לדרשה. ומדינה מיותר לכדר' יהושע בן לוי דאמר כרך וכל הסמוך לו וכל הנראה עמו וכו', דכיון דמגנו בתוך העיר בשעת צרה ומשתתפי לכל מילי כדידהו חשיבי לענין מקרא מגילה, וכי תימא ייתורא דעיר ועיר למה לי, י"ל דלהאי נמי אתיא שכל הסמוך לעיר וכל הנראה עמו (וכו') [נדרן כעיר, ונפקא מינה להקדמה שאינו מקדים ליום הכניסה], ואצטריך לרבווי בעיר ודרך, דכיון שאין הדין כן לבתי ערי חומה [אי לא כתב] אלא בחד מינייהו הו"א אין לך בו אלא חדושו, כנ"ל, ויתורא דמשפחה לקמן בעי לה ודריש ליה.

ועד כמה כמחמתן לטבריא. והיינו מיל דהא קמ"ל דשיעורא דמיל כמחמתן לטבריא. ולדין פירש"י ז"ל במסכת ערובין דמיל מהלך אלפים אמה, ודעת רבותי כל סמוך הוא דמשערין במיל דכיון שאינו נראה עמו לא חשיב סמוך ביותר ממיל, אבל בנראה כל שהוא נראה עמו ומשתתף עמו בעיניהם [צ"ל: בענייניהם] לית ליה שיעורא, וקי"ל כתנא דידן דבעי מוקפות חומה מימות יהושע בן נון.

ח' ה"ר"ן ב: ד"ה וכל הסמוך לו

וכל הסמוך לו אמרינן בגמרא סמוך אף על פי שאינו נראה נראה אף על פי שאינו סמוך, נראה כגון דיתבא בריש טורא והעומד חוץ לעיר נראה שהוא מן העיר, סמוך דיושבת העיר בנחל.

מאירי ב: ד"ה אף על פי שביארנו

אף על פי שביארנו שהכרכי' קורין בט"ו והעיירות בי"ד והכפרים' מקדימין יש כרך שהוא כעיר ויש שהוא ככפר ויש עיר שהוא ככפר ויש כפר שהוא כעיר ויש עיר וכפר שהן כדרך כיצד כל הסמוך לדרך כשעור מיל הן עיר הן כפר אף על פי שאינו נראה עמו כגון שיושב בנחל וכל הנראה עמו אף על פי שאינו סמוך לו כגון שעומד במקום גבוה אף על פי שלענין בתי ערי חומה כל שהוא חוץ לחומה נדרן כבתי ערי החצרים לענין מגלה נדרן כדרך וקורין בחמשה עשר ונראין הדברים בנראה עמו שהוא מאותו מחוץ וטפל לאותו כרך על דרך מה שאמרו בחשבון ובבנותיה בית שאן ובנותיה ויש לפרש בשטח כל אותו כפר הנראה עמו נראה להדיא וגדולי המחברים כתבו שעור תחום שבת אף לנראה עמו ואין הסוגיא מוכחת כן ומ"מ לאיזה פי' שתוצה הרי עיר וכפר שהן כדרך.

הסבר הסוגיה

”אמר רבי יהושע בן לוי כרך וכל הסמוך לו וכל הנראה עמו נדון ככרך”. [גמ' ג:]

דינו של רבי יהושע בן לוי מובא פעמיים. בדף ב: הגמ' מביאה מימרא זו, ושואלת עליה “עד כמה?” ועונה עד מיל. בדף ג: הגמ' מביאה על מימרא זו ברייתא האומרת: “סמוך אף על פי שאינו נראה, נראה אף על פי שאינו סמוך”.

היחס בין שתי הגמרות הללו אינו ברור. מפשטות הגמ' בדף ב: משמע ששיעור מיל מתייחס גם ל”סמוך” וגם ל”נראה”, ושניהם נידונים ככרך רק בתנאי שהמרחק ביניהם לבין הכרך אינו עולה על מיל. בדף ג: הגמ' אומרת שנראה אף על פי שאינו סמוך, זאת אומרת שכל מקום הנראה עם הכרך נידון ככרך אף על פי שהוא מרוחק ממנו מרחק רב. הראשונים נחלקו בהסבר הגמרות:

רש”י [ב: ד”ה עד כמה] מפרש שדברי הגמ' “עד כמה” מתייחסים ל”סמוך” בלבד, “נראה עמו” נידון ככרך אפילו כשהוא רחוק ממנו יותר ממיל.

הרמב”ם [הל' מגילה פ”א ה”י] פוסק: “כרך וכל הסמוך לו וכל הנראה עמו אם אין ביניהם יתר על אלפים אמה הרי זה ככרך וקוראין בחמשה עשר”. משמע מהרמב”ם שהוא מפרש ששאלת הגמ' “עד כמה” מתייחסת גם ל”נראה עמו”. את הגמ' בדף ג: האומרת שנראה אף על פי שאינו סמוך נדון ככרך, ניתן להסביר, לשיטת הרמב”ם, באחת משלש דרכים:

א. הרמב”ם סובר שסוגיה זו חולקת על הסוגיה בדף ב:, והלכה כסוגיה בדף ב: שגם סמוך וגם נראה נדונים ככרך רק כשהם סמוכים עד מיל לכרך. ניתן לאשש שיטה זו מדברי הר”ף [ב. באלפס], המביא רק את הסוגיה בדף ב: ומשמיט את הסוגיה בדף ג:.

ב. הרמב”ם סובר ששאלת הגמ' “עד כמה” מתייחסת ל”נראה עמו” בלבד, לסמוך יש שיעור אחר, והוא שבעים אמה [כך מפרשים הבית יוסף (סי' תרפח סע' ב) והב”ח (שם) על פי הגמ' בביצה לא. והראשונים שם].

ג. שיעור מיל מתייחס גם ל”סמוך” וגם ל”נראה עמו” אבל יש הברדל בין שני השיעורים. שיעור מיל של “סמוך” הוא מרחק הליכה של מיל, ושיעור מיל של “נראה עמו” הוא מיל בדרך אורית [הבית יוסף (סי' תרפח סע' ב ד”ה והשתא) כותב שניתן להדחק ולפרש כך, ועיין דרכי משה (שם אות א)].

דין “נראה עמו” דורש הסבר, האם מקום המרוחק מהכרך עשרות קילומטרים נידון ככרך רק מפני שהוא נמצא בעמדת תצפית טובה? לשיטת הרמב”ם שדין “נראה עמו” מוגבל למיל, אין שאלה, אבל לשיטת רש”י ושאר הראשונים הסוברים כמוהו, השאלה דורשת תשובה.

הדבר הפשוט ביותר לומר, שלא נאמר “רואה אותו”, אלא “נראה עמו”. הגדרת מקום ככרך היא רק בתנאי שאם מסתכלים על הכרך ועל ישוב לידו מנקודה שלישית, הישוב נראה עם הכרך, ושניהם נראים כיחידה אחת. ניתן גם להרחיב את ההגדרה, ולהסתפק בכך ששני הישובים נראים ביחד אף שאינם נראים כישוב אחד גדול. מהר”ן [בחיידושים ב: ד”ה וכל הסמוך

לון משמע כהסבר זה, שהוא מפרש: "נראה - כגון דיתבא בריש טורא והעומד חוץ לעיר נראה שהוא מן העיר" – הישוב נראה כחלק מהכרך לעומד מבחוץ.

יש ראשונים שאינם מסתפקים בהגדרות אלו, וסוברים שדין "סמוך ונראה עמו" מותנה בזיקה בין שני המקומות. הר"ן [ב. באלפס ד"ה אמרן מביא יש מפרשים המסבירים: "דנראה וסמוך דקאמר היינו דמתחשב מתחומי העיר דוקא" – דין "סמוך ונראה עמו" הוא רק כשהמקום נחשב לחלק מתחום העיר, והוא מקבל את שירותיו מהעיר. בריטב"א [ב: ד"ה אלא קרא] דין זה מפורש יותר: "דכיון דמגנו בתוך העיר בשעת צרה ומשתתפי לכל מילי כדידהו חשיבי לענין מקרא מגילה".

המאירי [ב: ד"ה אע"פ שביארנו] מוסיף תנאי נוסף: "ונראין הדברים בנראה עמו שהוא מאותו מחוז וטפל לאותו כרך על דרך מה שאמרו בחשבון ובכנותיה בית שאן ובנותיה" – מקום סמוך ונראה נידון כדרך רק כשהוא טפל לכרך ונגרר אחריו. המאירי מפרש "כל הסמוך ונראה עמו נידון כדרך" נידון כחלק מהכרך, ולכן לדעתו רק כשהוא טפל ונגרר אחריו הוא נידון כחלק מהכרך. ניתן להבין "נידון כדרך בפני עצמו", שחכמים לא רצו לתקן שבמקומות סמוכים יקראו מגילה בזמנים שונים, ולכן הם קבעו שלמרות שהישוב אינו טפל לכרך שניהם נוהגים מנהג זהה [עיין שו"ת חתם סופר (או"ח סי' קצג) ושו"ת הר צבי (או"ח ב סי' קלא) דיון בנקודה זו].

להגדרות אלו משמעות מעשית גדולה מאוד. האם ירושלים החדשה נגדרת אחר העיר הישנה שהיתה מוקפת חומה מימות יהושע? האם בזמן שלא היו יהודים בירושלים שבין החומות היו צריכים לקרוא את המגילה בט"ו או ב"ד כשאר הארץ. מה הדין בשכונות הרחוקות שביניהם ובין שאר העיר מפריד למעלה ממיל [לדוגמא: רמות], האם אינן נידונות כדרך, או שמא מפני שמבחינה מוניציפלית הן יחידה אחת קוראים בהן בט"ו.

"ואמר רבי יהושע בן לוי כרך שישב ולבסוף הוקף נדון ככפר" [גמ' ג:]

רבי יהושע בן לוי מגדיר שרק כרך שהוקף לפני ישיבתו מוגדר כדרך, והוא לומד דין זה מפסוק בענין בתי ערי חומה [ויקרא כה, כט]. מפשט דבריו משמע שהגדרת כרך לדין מגילה זהה להגדרת כרך לדין בתי ערי חומה, ולכן ניתן ללמוד משם לכאן. הבנה זו נסתרת מדברי חזקיה לקמן [ה:], ומדברי עצמו לעיל [ג:]. הגמ' אומרת שחזקיה הסתפק האם בטבריה קוראים מגילה ב"ד או בט"ו, מסבירה הגמ', שלדעתו יש הבדל בין הגדרת כרך לדין בתי ערי חומה לבין הגדרת כרך לדין בתי ערי חומה כרך לדין מגילה, בדין בתי ערי חומה צריכים חומה המקיפה את העיר, בדין מגילה הוא הסתפק האם הגדרת מוקף תלויה בהגנה, וים מגדיר את המקום כמוקף, או שהיא תלויה בהסתרה, ורק חומה מגדירה את המקום כמוקף. מוכח שלדעת חזקיה דין מוקף בפורים שונה מדין מוקף בבתי ערי חומה. גם רבי יהושע בן לוי עצמו מחלק בין בתי ערי חומה לבין מגילה, שהרי לדעתו סמוך ונראה עמו נידונים כדרך, למרות שאינם נידונים בבתי ערי חומה.

נחלקו הראשונים בהסבר הגמרות:

רש"י [ד"ה שישב ולבסוף הוקף] מפרש, שדינו של רבי יהושע בן לוי נאמר לגבי בתי ערי חומה בלבד, לגבי מגילה אין הבדל בין הוקף ולבסוף ישב ובין ישב ולבסוף הוקף, ובשניהם קוראים בט"ו.

הרי"ף [ב. באלפס] מביא את דינו של רבי יהושע בן לוי, מדויק הר"ן [ד"ה ואמר] שהוא חולק על רש"י, ולדעתו הדין נאמר גם לגבי קריאת מגילה. מסביר הר"ן שרבי יהושע בן לוי חולק על חזקיה, ולדעתו דין קריאת מגילה מקביל לדין בתי ערי חומה, ובטבריה קוראים ב"ד בלבד. אמנם גם רבי יהושע בן לוי מודה שקריאת מגילה אינה זהה לדין בתי ערי חומה, שהרי בבתי ערי חומה אין דין "סמוך ונראה עמו", ובמקרא מגילה רבי יהושע עצמו מקל ב"סמוך ונראה עמו". מסביר הר"ן שבמקום שיש חומה גמורה, הקילו חכמים ב"סמוך ונראה עמו".

לריטב"א [ד"ה אמר ריב"ל כר' שישב] הסבר שלישי. הריטב"א מקבל את שיטת רש"י, שהגדרת מוקף לענין קריאת מגילה שונה מהגדרת מוקף לענין בתי ערי חומה, ולכן בטבריה הסתפק חזקיה, ולכן ב"סמוך ונראה עמו" קוראים בט"ו, למרות שאין שם דין בתי ערי חומה. לגבי כר' שישב ולבסוף הוקף תיקנו חכמים שיקראו בו ב"ד ולא בט"ו, כיוון שדין זה נלמד מדרשה, חששו חכמים שהוראה לקרוא בט"ו תגרום לטעות שאף דיני בתי ערי חומה נוהגים במקום זה.

מהרמב"ם משמע שיש לו שיטה רביעית. הרמב"ם משמיט את דינו של רבי יהושע בן לוי, והוא משמיט גם את דינו של חזקיה. משמע שלדעתו ים אינו מגדיר את המקום כמוקף, וחומה מגדירה את המקום כמוקף אפילו אם ישב ולבסוף הוקף. צריך עיון במקור פסקו של הרמב"ם.

רבי יהושע בן לוי אינו אומר "כר' שישב ולבסוף הוקף נדון כעיר" אלא "נדון ככפר", משמע שקוראים בו ביום הכניסה. כיוון שרק במקום שאין בו עשרה בטלנים מקדימים ליום הכניסה, מוכח שרבי יהושע בן לוי מדבר על כר' שאין בו עשרה בטלנים, ורק כשישב ולבסוף הוקף קוראים בו ביום הכניסה, אבל אם הוקף ולבסוף ישב קוראים בו בט"ו אפילו כשאין בו עשרה בטלנים.

מסקנה זו סותרת דין נוסף של רבי יהושע בן לוי, האומר: "כר' שאין בו עשרה בטלנים נדון ככפר". נחלקו הראשונים בהסבר דבריו של רבי יהושע בן לוי:

תוס' [ד"ה כר' ורא"ש [סי' ב] סוברים, שבכר' קוראים בט"ו אפילו כשאין בו עשרה בטלנים. דברי רבי יהושע "כר' שאין בו עשרה בטלנים נדון ככפר" אינו מתייחס למקום המוקף חומה, אלא לעיר גדולה שהיא מקום שווקים [ברוב הש"ס "כר'"] הוא לרוב עיר גדולה שיש בה שווקים, במסכת מגילה "כר'"] הוא לרוב עיר מוקפת חומה].

הרמב"ן [מבוא בר"ן ב. באלפס ד"ה אבל] סובר שכר' שאין בו עשרה בטלנים אין קוראים בו בט"ו אלא זמנו ב"ד, ואם רוצים מקדימים ליום הכניסה. הוא מפרש, "כר' שאין בו עשרה בטלנים נדון ככפר" שאם רוצים קוראים ביום הכניסה, כר' שאין בו עשרה בטלנים אם ישב

ולבסוף הוקף נדון ככפר וקוראים בו ביום הכניסה, אם הוקף ולבסוף ישב אינו נידון ככרך אלא נידון כעיר וזמן קריאתו בי"ד. הרמב"ן מבסס את דינו על הירושלמי. הר"ן מפרש בדרך שלישית: "כרך שאין בו עשרה בטלנים נדון ככפר", שזמנו ט"ו וניתן להקדים ולקרוא ביום הכניסה. "כרך שאין בו עשרה בטלנים וישב ולבסוף הוקף נדון ככפר" שזמנו י"ד וניתן להקדים ולקרוא בו ביום הכניסה. כרך שאין בו עשרה בטלנים והוקף ולבסוף ישב, נידון ככרך, שזמנו ט"ו וניתן להקדים ולקרוא בו ביום הכניסה.

"חזקיה קרי בטבריא בארביסר ובחמיסר מספקא ליה אי מוקפת חומה מימות יהושע בן נון היא אי לא".
[גמ' ה:]

משמע מדינו של חזקיה שבכל מקום שיש בו ספק האם הוא פרוז או מוקף קוראים בו גם בי"ד וגם בט"ו. דינו של חזקיה צריך עיון, מדוע לקרוא גם בי"ד וגם בט"ו, והרי קריאת מגילה דרבנן, וספיקא דרבנן לקולא?

ניתן לתרץ שאלה זו באחת משתי דרכים:

א. הט"ז [סי' תרפז סק"ב] סובר שקריאת מגילה מדברי קבלה, ודינו לחומרא כספק של תורה.

ב. הר"ן במסכת פסחים [כג. באלפס ד"ה והשתא] סובר, שבמקרה שיש חיוב ברור, ויש ספק האם צריך לקיים את החיוב בצורה אחת או בצורה אחרת, אין אומרים ספק דרבנן לקולא, שאם כך החיוב התבטל לגמרי, אלא צריכים להחמיר ולקיים את החיוב בשתי צורותיו. כיוון שודאי חייבים לקרוא את המגילה, ויש ספק האם בי"ד או בט"ו, אי אפשר לומר ספק דרבנן לקולא, ולבטל קריאת המגילה אלא מחמירים וקוראים בשניהם.

הר"ן [ב. באלפס ד"ה ולענין] בסוגייתנו אינו מביא את ההסבר שלו במסכת פסחים, ומפרש שמעיקר הדין במקומות המסופקים פטורים מקריאת מגילה, לפיכך קורא בי"ד ופטור מט"ו. חזקיה נהג במידת חסידות וקרא גם בי"ד וגם בט"ו [כדי ליישב את הסתירה בדברי הר"ן צריכים לחלק בין מקרה שיש חיוב אחד עם שתי צורות לקיימו, לבין מקרה שיש שני חיובים שונים. במסכת פסחים הר"ן עוסק בדין הסיבה האם צריכים להסב בשתי הכוסות הראשונות או בשתיים האחרונות, שם יש חיוב אחד בלבד. בסוגייתנו ניתן לחדש שחיוב פרוזם וחיוב מוקפים הם שני חיובים שונים, ולכן מספק אינו חייב בחיוב של פרוזים, ומספק אינו חייב בחיוב של מוקפים]. הרמב"ם [הל' מגילה פ"א הי"א] חולק על הר"ן ופוסק כחזקיה שבכל מקום שיש ספק האם הוא מוקף חומה מימות יהושע קוראים גם בי"ד וגם בט"ו.

הר"ן מדגיש שדין מקומות מסופקים יש רק למקום שיש בו בסיס לספק, כגון טבריה שיש ספק האם ים מהוה חומה, או הוצל שהיו לגביו שתי מסורות האם הוא מוקף חומה, אבל כל מקום שאין עליו מידע, הרי הוא בחזקת כל העולם וקוראים בו בי"ד בלבד [עיי' ח"י הר"ן ב: ד"ה אמרינן בגמרא].

נחלקו הראשונים גם לגבי הברכה. הטור [סי' תרפח] מצטט את אהיו רבינו יחיאל, שבכל אחד מהימים יש ספק ברכה, ולכן אינו מברך על קריאתה, הרמב"ם פוסק שמברך ב"ד בלבד "הואיל והוא זמן קריאתה לכל העולם".

מסוגיה זו אנו למדים, שמוקף הקורא ב"ד אינו יוצא ידי חובתו אפילו בדיעבד. המאירי [ב. ד"ה אף על פי שהקלו] מצטט ירושלמי, שהכל יוצאים ב"ד, והוא מפרש שדינו נאמר בספקות, אבל במקום שידוע שהוא מוקף יוצאים בו בט"ו בלבד.

נחלקו הראשונים לגבי מקום המוקף חומה בחוץ לארץ, האם כיוון שחכמים תלו את דין מוקף חומה בימי יהושע, הדין נוהג בארץ ישראל בלבד או שהדין נוהג גם בחוץ לארץ. הר"ן [א: באלפס ד"ה כרכין] מביא דעה שדין מוקפים נוהג בארץ ישראל בלבד, אבל מצטט את התוס' ואת הרמב"ן החולקים וסוברים שהדין נוהג גם בחוץ לארץ. גם הרמב"ם [הל' מגילה פ"א ה"ד] סובר כך.

סיכום

נחלקו הראשונים במקרים הבאים האם דינם ככרך וקוראים בהם בט"ו או כעיר וקוראים ב"ד:

ישב ואחר כך הוקף – רש"י סובר שדינם ככרך, וכך משמע גם מהרמב"ם המשמיט דין זה, הריטב"א והר"ן סוברים שדינם כעיר.

טבריה – לדעת הריטב"א הלכה כחזקיה שטבריה היא מקום מסופק וקוראים בה גם ב"ד וגם בט"ו. לדעת הר"ן חזקיה חולק על רבי יהושע בן לוי, והלכה כרבי יהושע בן לוי. הרמב"ם משמיט את דין טבריה, ומשמע שקוראים בה ב"ד.

כרך שאין בו עשרה בטלנים – לדעת הרמב"ן זמנו י"ד וניתן להקדים ליום הכניסה. לדעת הר"ן זמנו ט"ו וניתן להקדים ליום הכניסה. לדעת תוס' והרא"ש זמנו בט"ו, ואין בכרך דין הקדמה ליום הכניסה.

סמוך ונראה – כל הראשונים סוברים שקוראים בהם בט"ו, ונחלקו האם נראה עמו נידון ככרך רק עד מיל, והאם רק בתנאי שיש קשר בין הישוב לבין הכרך.

מוקפים בחוץ לארץ – יש אומרים שקוראים בהם ב"ד, הרמב"ם, רמב"ן ור"ן סוברים שבט"ו.

הלכה

השו"ע [סי' תרפח סע' א] פוסק שבמוקפים שהוקפו ואחר כך ישבו קוראים בט"ו אפילו הם בחוץ לארץ, אפילו אין בהם עשרה בטלנים. המשנה ברורה [סק"ב] מביא את שיטת הרמב"ן החולק, והוא פוסק שהיד אפרים מצטט להתמיר בהם ולקרוא גם ב"ד.

מהשו"ע [סע' ב] משמע שכל הסמוך תוך מיל לכרך קורא בט"ו, ואם הכרך נראה עמו קורא בט"ו אפילו מרוחק יותר ממיל. השו"ע אינו מתייחס לזיקה בין הישוב לבין הכרך.

המשנה ברורה [סק"ו] מביא את שיטת הרמב"ם שדין נראה עמו הוא רק בתוך מיל לכרך, אבל הוא פוסק כדעה הראשונה [שער הציון אות ז].

בשו"ת הר צבי [סי' קכח סע' כה] ובשו"ת יביע אומר [ח"ז סי' נח] נפסק ששכונות של ירושלים המרוחקות מהעיר העתיקה יותר ממיל, ויש ביניהם ובין השכונות הסמוכות לעיר העתיקה יותר משבעים אמה, קוראים בהם בי"ד בברכה ובט"ו ללא ברכה [כך מורה הגר"ע יוסף לשכונת רמות].

בשו"ת היכל יצחק [או"ח סי' סג-סה] יש דיון האם לאחר נפילת העיר העתיקה קוראים בירושלים החדשה בי"ד או בט"ו, הוא פוסק לקרוא בט"ו.

השו"ע [סע' ד] פוסק כרמב"ם שבכרכים המסופקים קוראים בי"ד ובט"ו, ומברכים בי"ד בלבד. המשנה ברורה מוסיף שגם שמחה ומתנות לאביונים נוהגים בשניהם.

המשנה ברורה [סק"ט] פוסק שבטבריה קוראים גם בי"ד וגם בט"ו [לא הבנתי פסק זה, הרי יש בטבריה ספק ספיקא, ספק אחד של חזקיה האם דינה ככרך או כעיר, וספק שני, האם לפסוק כרמב"ם וכר"ן, שאינם פוסקים כחזקיה או כריטב"א הפוסק כחזקיה].